

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Monitoring gatunków zwierząt z uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, lata 2023-2025

Sprawozdanie z monitoringu strzępotka hero *Coenonympha hero* w roku 2025

Marcin Sielezniew

Strzępotek hero *Coenonympha hero* (fot. Marcin Sielezniew)

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Spis treści

I. Informacje ogólne	3
II. Region biogeograficzny kontynentalny.....	5
<i>1. Stan ochrony gatunku.....</i>	<i>5</i>
Ocena stanu parametru populacja.....	6
Ocena stanu parametru siedlisko.....	7
Ocena stanu parametru perspektywy ochrony	10
Ogólna ocena stanu ochrony gatunku	10
<i>2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach</i>	<i>11</i>
Stwierdzone oddziaływania.....	11
Przewidywane zagrożenia	11
<i>3. Stosowane i zalecane działania ochronne</i>	<i>11</i>
Piśmiennictwo.....	13

I. Informacje ogólne

Kod, nazwa polska i nazwa łacińska gatunku

1070 Strzępotek hero *Coenonympha hero*

Region biogeograficzny

CON – region biogeograficzny kontynentalny

Koordynator główny

Łukasz Przybyłowicz

Koordynator krajowy

Marcin Sielezniew

Eksperti lokalni

Łukasz Auguścik, Cezary Bystrowski, Krzysztof Deoniziak, Konrad Kata, Wacław Michałczuk, Łukasz Przybyłowicz, Bogusław Sępioł, Izabela Sielezniew, Marcin Sielezniew

Eksperti dodatkowi

Krzysztof Deoniziak, Marcin Sielezniew, Izabela Sielezniew

Informacja o ewentualnych zmianach w metodyce monitoringu

Prace prowadzono zgodnie z metodyką opisaną w przewodniku monitoringu z erratą z 2023 r.

Informacja o wykorzystaniu wyników z innych projektów

Nie wykorzystywano.

Stanowiska monitoringowe

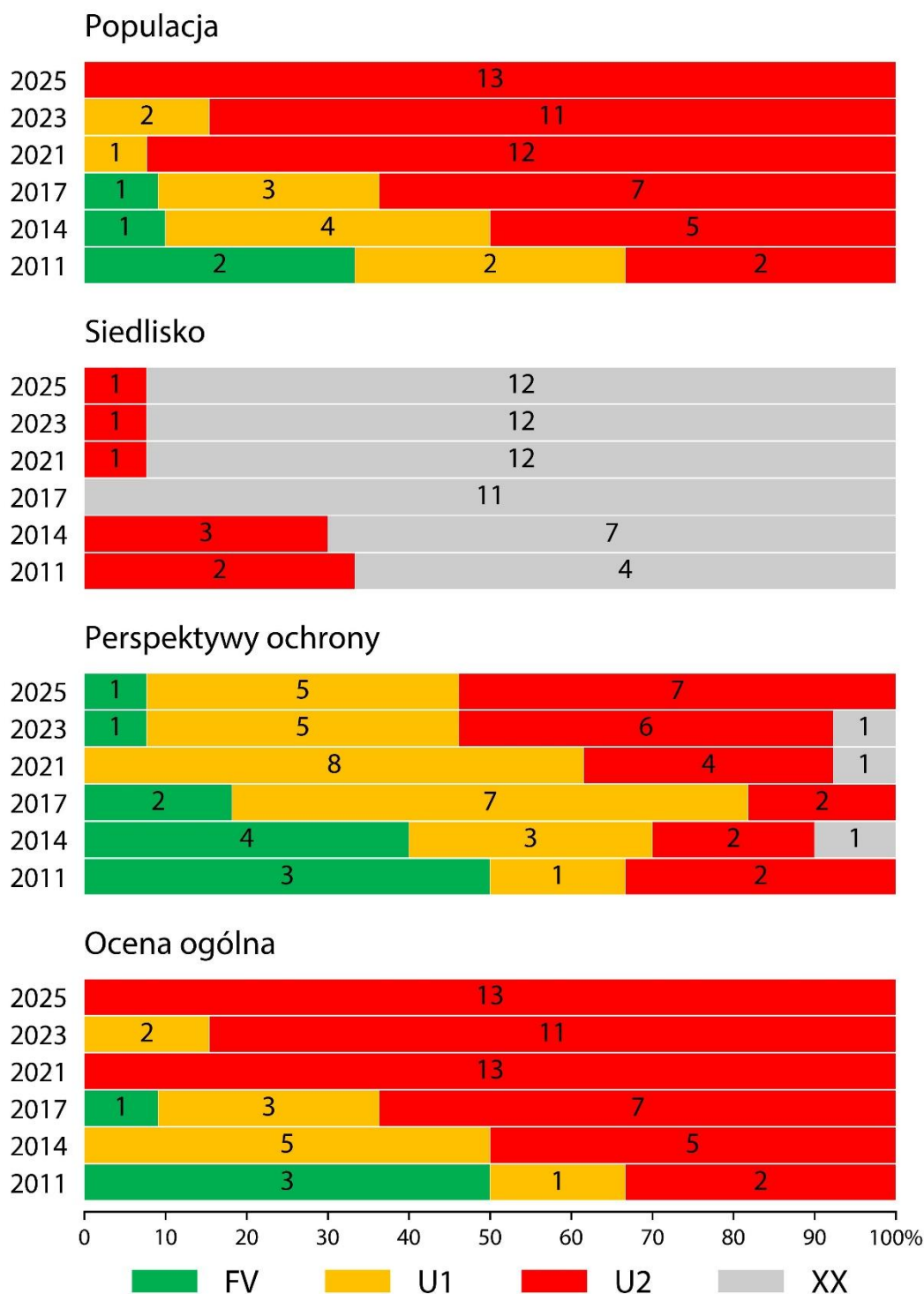
Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk gatunku monitorowanych w roku 2025.

Tab. 1. Liczba stanowisk badanych w poszczególnych cyklach prac monitoringowych.

Cykl	Rok/lata badań	Liczba monitorowanych stanowisk	Liczba nowych stanowisk
		CON	CON
2009-2011	2011	6	6
2013-2014	2014	10	4
2015-2018	2017	11	3
2020-2021	2021	13	3
2023-2025	2023	13	1
2023-2025	2025	13	1

II. Region biogeograficzny kontynentalny

1. Stan ochrony gatunku

Ryc. 2. Liczba stanowisk z daną oceną parametru i oceną ogólną stanu ochrony.

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Ocena stanu parametru populacja

Do oceny stanu populacji wykorzystano trzy wskaźniki („liczba obserwowanych osobników”, „indeks liczebności” oraz „izolacja”) (Tab. 2). W trakcie badań przeprowadzonych w 2025 r. obecności gatunku nie udało się wykazać na 5 z 13 stanowisk monitoringowych, tj. Bratkowice, Gązwa, Łosiniany 2, Oseredek, Świdnica.

W przypadku Bratkowic i Świdnicy eksperci sugerowali rezygnację z monitoringu (wyginięcie gatunku przy znikomych szansach na rekolonizację z uwagi na całkowitą degradację siedliska), a Oseredka zamianę na stanowisko znajdujące się w odległości 150m (Oseredek 2), na którym obserwowano liczne motyle w 2025 r. Zasadna wydaje się również rezygnacja z monitoringu na stanowisku Gązwa, gdzie gatunek również nie był w ogóle stwierdzony w roku 2025, a dwa lata wcześniej był to jedynie pojedynczy osobnik. W związku z małą liczbą stanowisk i pogarszającą się szybko sytuacją gatunku w Polsce rekomendowane jest równoczesne uzupełnienie sieci monitoringu o stanowisko w Górnym Basenie Doliny Biebrzy w rejonie Suszalewa (woj. podlaskie) oraz 2-3 stanowiska w okolicach Lubaczowa w okolicach miejscowości: Stary Dzików, Wola Mołodycka, Radawa oraz Łukawiec (woj. podkarpackie), gdzie strzępotek hero był obserwowany w ostatnim czasie. W przypadku strzępotka hero nie należy trzymać się minimalnych limitów odległości między stanowiskami z uwagi na ich niewielką liczbę, a ponadto nierzadko są one wyraźnie izolowane od siebie i różnią się warunkami siedliskowymi (przykład Górna Biebrza i Puszcza Augustowska).

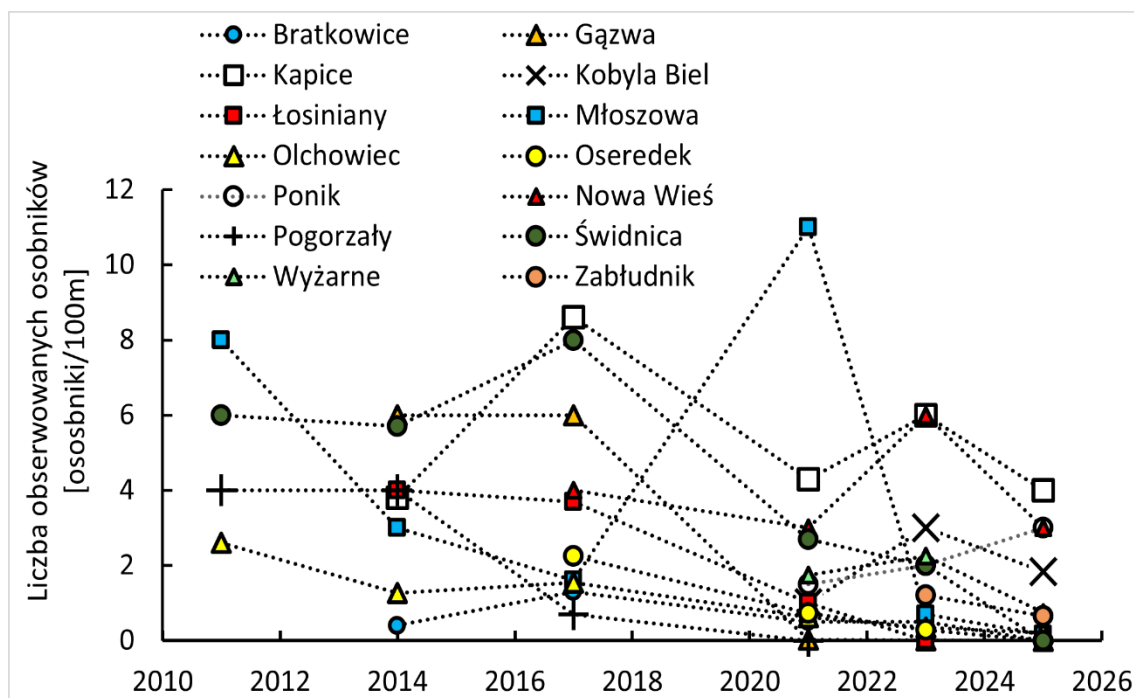
Na wszystkich stanowiskach stan populacji został oceniony jako zły (U2), w tym na dwóch (Kapice, Nowa Wieś), na których odnotowano pogorszenie oceny z U1 na U2 (ryc. 2). Na stanowiskach, gdzie gatunek został stwierdzony, wartości wskaźnika „indeks liczebności” mieściły się w przedziale 0,16 – 6,30 os./100m) a „liczby obserwowanych osobników” 0,16 – 2,67 os./100m (ryc. 3 i 4). Najwyższe wartości obu wskaźników odnotowano podobnie jak w 2023 r. w przypadku Kapic w Biebrzańskim Parku Narodowym. Spadki wartości dotyczyły wszystkich stanowisk za wyjątkiem Ponika w woj. świętokrzyskim, a regułą były obserwacje pojedynczych osobników. Na pojaw gatunku, a co za tym idzie i wyniki monitoringu, wpływ mogły mieć niesprzyjające warunki pogodowe, a szczególnie zimny maj. „Izolacja” stanowisk była bardzo zróżnicowana i wynosiła od ok. 0,15 km (Oseredek) do 27 km (Kobyła Biel). Trzeba jednak pamiętać, że wiedza o lokalnym rozmieszczaniu gatunku jest niepełna i w związku z tym w przypadku dwóch stanowisk nie określono nawet wartości dla tego wskaźnika (oceny XX). Pula stanowisk w monitoringu prowadzonym już od roku 2011 ulega pewnym zmianom (rezygnacja ze stanowisk, gdzie gatunek wyginął, uzupełnianie sieci o nowe stanowiska), ale daje się zauważyć systematyczne obniżanie średnich wartości wskaźników liczebnościowych (ryc. 5). Może to sugerować, że nie mamy do czynienia jedynie z międzysezonowymi fluktuacjami, szczególnie, że na kilku stanowiskach siedlisko uległo widocznym przekształceniom.

W świetle wyników monitoringu przeprowadzonego w roku 2025 ogólna ocena stanu populacji gatunku w Polsce w regionie biogeograficznym kontynentalnym powinna być zła (U2), a więc taka sama jak w 2023 r. Trzeba jednak podkreślić, że waloryzacja wskaźników populacyjnych ma charakter prowizoryczny oraz że stan rozpoznania występowania gatunku, szczególnie na wschodnich krańcach Polski, wciąż jest niedostateczny. Wynikać to może z niewielkiej powierzchni siedlisk i w niektórych przypadkach również ich efemerycznego charakteru związanego z gospodarką leśną.

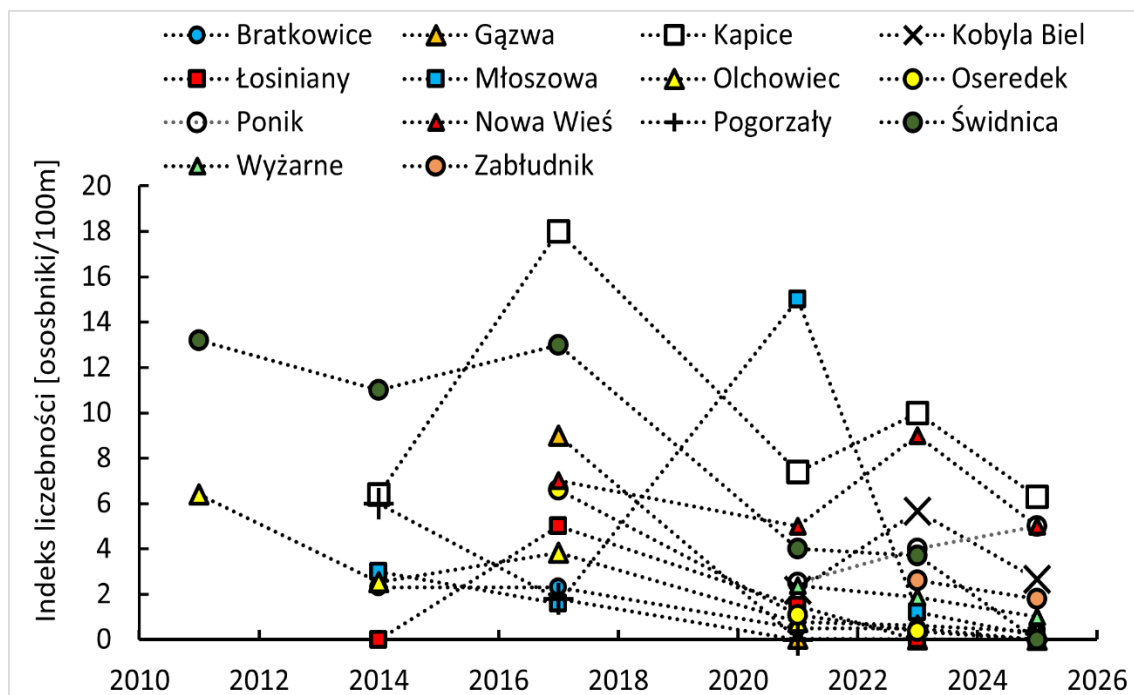
Ocena stanu populacji gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Tab. 2. Zestawienie ocen wskaźników stanu populacji.

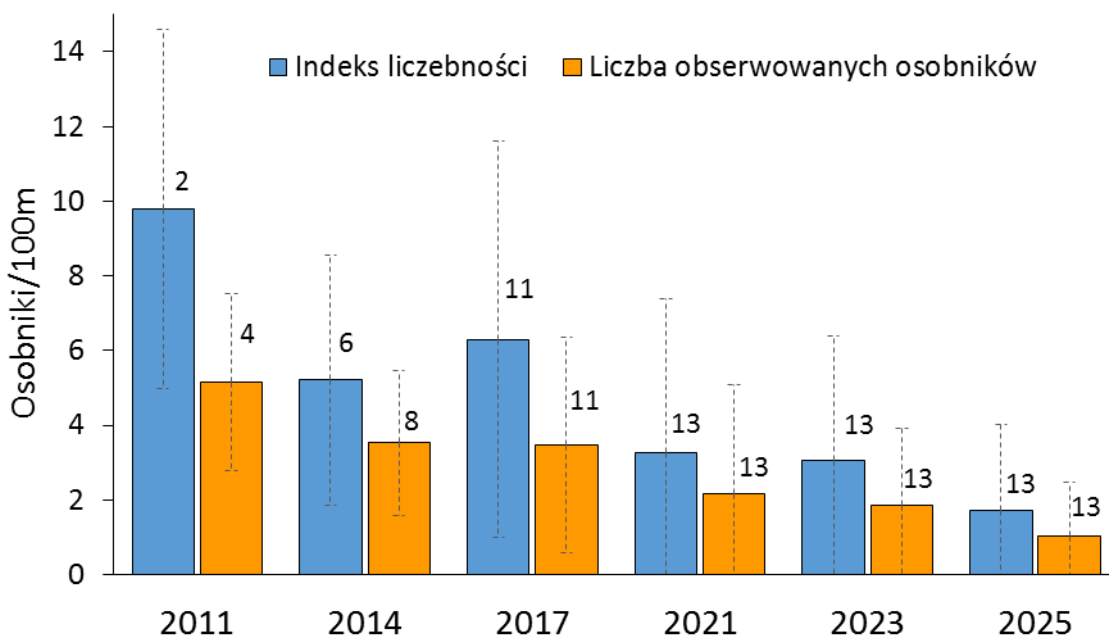
Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
indeks liczebności	0	0	13	0
izolacja	6	1	3	3
liczba obserwowanych osobników	0	3	10	0

Ryc. 3. Zmiany wartości wskaźnika stanu populacji: „liczba obserwowanych osobników” strzępotka hero na monitorowanych stanowiskach w poszczególnych latach badań (na wykresach pokazano dane stanowisk monitorowanych w czasie przynajmniej dwóch serii badań monitoringowych).

Ryc. 4. Zmiany wartości wskaźnika stanu populacji: „indeks liczebności” strzępotka hero na monitorowanych stanowiskach w poszczególnych latach badań (na wykresach pokazano dane stanowisk monitorowanych w czasie przynajmniej dwóch serii badań monitoringowych).

Ryc. 5. Zmiany średnich wartości (wraz z odchyleniami standardowymi) dwóch wskaźników populacyjnych strzępotka hero na monitorowanych stanowiskach w poszczególnych latach badań. Wartości nad słupkami oznaczają liczbę analizowanych w danym roku stanowisk. Nie wzięto pod uwagę dwóch stanowisk z woj. opolskiego

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

monitorowanych w latach 2011 i 2014, gdzie gatunku nie stwierdzono. W tych samych latach na niektórych stanowiskach nie była możliwa kalkulacja indeksu liczebności.

Ocena stanu parametru siedlisko

Z uwagi na brak waloryzacji wskaźników dotyczących stanu siedliska jego ocena za rok 2025 r. jest w przypadku 12 stanowisk nieznana (XX). Jednemu stanowisku (Olchowiec) przyznano podobnie jak wcześniej ocenę U2 z uwagi na znaczny ubytek powierzchni pierwotnego siedliska (ryc. 2). Takie oceny uzyskiwały w przeszłości inne pojedyncze i całkowicie zdegradowane siedliska (ryc. 2).

Wartości wskaźnika „zarastanie przez drzewa i krzewy” wahały się od 0% (Kapice, Wyżarne) do ok. 85% (Oseredek), a „zarastanie ekspansywnymi bylinami” od 0% (Grądzik Zabłudnik, Wyżarne, Nowa Wieś) do 80% (Świdnica), gdzie problem ten dotyczył nawłoci późnej. Wartości wskaźników na większości stanowisk nie zmieniły się znacząco w porównaniu z rokiem 2023. Do wyjątków należy Świdnica, gdzie wskutek zalesienia olchą czarną nastąpił wzrost pokrycia drzewami i krzewami z 35% do 80%, a dodatkowo ekspansywnymi bylinami (z 15% do 80%). Dla odmiany na stanowisku Wyżarne udział drzew i krzewów zmniejszył się z 30% do 10% wskutek czyszczenia terenu z podrostu.

Powierzchnia siedliska była zróżnicowana, tj. od 0,3 ha (Nowa Wieś) do 4 ha (Kobyl Biel), trzeba jednak pamiętać o problemach z wyznaczeniem granic wynikających z deficytu wiedzy odnośnie preferencji siedliskowych gatunku oraz nierzadko bardzo niskich zagęszczeń gatunku. Ponadto w jednym przypadku (Oseredek) określono powierzchnię zasiedloną jako 0 ze względu na brak gatunku.

W świetle wyników monitoringu przeprowadzonego w 2025 roku oraz braku waloryzacji wskaźników stan siedliska gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym należy ocenić jako nieznaną (XX), odnotowując jednak na przestrzeni lat - na większości stanowisk - postępujące niekorzystne zmiany, polegające na zaniku lub zmianie struktury przestrzeni otwartych, których tempo zależne jest od lokalnych uwarunkowań.

Ocena stanu siedliska w regionie kontynentalnym: XX

Tab. 3. Zestawienie ocen wskaźników stanu siedliska.

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
powierzchnia	0	0	1	12
zarastanie ekspansywnymi bylinami	0	0	0	13
zarastanie przez drzewa i krzewy	0	0	0	13

Ocena stanu parametru perspektywy ochrony

W 2025 r. perspektywy ochrony strzępotka hero tylko na jednym stanowisku (Kapice) zostały ocenione jako właściwe, a więc tak samo jak dwa lata wcześniej. Siedlisko wydaje się być względnie stabilne, ostatnio wykonano również zabiegi ochrony czynnej, polegające na usunięciu części podrostu. Ponadto wskaźniki populacyjne są najwyższe spośród wszystkich monitorowanych stanowisk.

Z kolei oceny złe (U2) dotyczą dokładnie połowy stanowisk, co oznacza wzrost w porównaniu z rokiem 2023. Wynika to z pogorszenia oceny dla stanowiska Gązwa (z U1 na U2), na którym w 2025 r. nie obserwowano w ogóle gatunku. Ponadto na jednym monitorowanym po raz trzeci stanowisku (Kobyła Biel) perspektywy zostały aktualnie ocenione jako niezadowolające (U1); poprzednio oceniano je jako nieznane (XX) (ryc. 2). Ocena tego parametru jest oceną ekspercką, opierającą się głównie na aktualnym stanie populacji oraz subiektywnej ocenie zmian zachodzących w siedliskach z uwzględnieniem stwierdzanych oddziaływań i prognozowanych zagrożeń.

Mimo że proporcja ocen dla poszczególnych stanowisk zmieniła się niewiele względem poprzedniej serii badań monitoringowych, to jednak w świetle wyników z 2025 roku perspektywy ochrony gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym należałoby ocenić ogólnie jako złe (U2), a więc gorzej niż poprzednio. Wynika to z braku obserwacji gatunku na pięciu stanowiskach oraz niskich liczebności na większości pozostałych, co oznacza duże ryzyko wyginięcia. O ile na części stanowisk obserwowana jest degradacja siedlisk, to znaczenie mogą mieć również czynniki klimatyczne, którym przeciwdziałać znacznie trudniej. Ponadto strzępotek hero nie figuruje w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, a w związku z tym nie jest przedmiotem ochrony w obszarach Natura 2000. W efekcie zainteresowanie konserwatorskie tym gatunkiem jest niewielkie, co przekłada się na brak dedykowanych zabiegów ochrony czynnej.

Ocena perspektyw ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku

Przeprowadzony w 2025 r. monitoring stanowisk strzępotka hero w regionie kontynentalnym wykazał zły stan ochrony gatunku (ryc. 1 i 2). Ocena ogólna przyjmuje wartość najniżej ocenionego parametru (należy zwrócić uwagę na brak waloryzacji dla wskaźników stanu siedliska). Zarówno w tym jak i w poprzednich latach decydujący wpływ na ocenę ogólną w przypadku większości stanowisk miał stan populacji – zły (U2) na wszystkich stanowiskach. Należy odnotować brak obserwacji gatunku na kolejnych stanowiskach. Nie ma obecnie przesłanek, żeby przypuszczać, że sytuacja może ulec wyraźnej poprawie w przyszłości, szczególnie, że gatunek wydaje się być narażony na efekty zmian klimatycznych.

W świetle wyników monitoringu przeprowadzonego w 2025 r. najbardziej adekwatną oceną dla stanu ochrony gatunku w całym regionie biogeograficznym kontynentalnym jest ocena zła (U2), a więc taka sama jak w poprzednim badaniu (2023) z widoczną tendencją zanikania gatunku w Polsce.

Ogólna ocena stanu ochrony gatunku w regionie kontynentalnym: U2

Kierunek zmian: pogorszenie

2. Oddziaływania i zagrożenia wykazywane na stanowiskach

Stwierdzone oddziaływania

W roku 2025 najważniejszym negatywnym oddziaływaniem (wszystkie 13 stanowisk) na siedlisko strzępotka hero była jak w poprzednich seriach badań monitoringowych ewolucja biocenotyczna (sukcesja roślinna) wynikająca z faktu, że zdecydowana większość stanowisk nie jest obecnie w żaden sposób użytkowana. Wpływ jej określany był jako negatywny za wyjątkiem stanowiska Wyżary, gdzie usunięto podrost drzew i krzewów, co sprawiło że siedlisko ma zbyt otwarty charakter (a więc sukcesja przynajmniej przez jakiś czas będzie miała wpływ pozytywny) oraz dwóch innych stanowisk (wpływ neutralny). W przypadku stanowisk Olchowiec i Oseredek czynnik ten był powiązany z zaniechaniem użytkowania, a Bratkowic, Gązwy i Świdnicy z zalesieniem lub odnowieniem lasu po wycince (efekty negatywne). Ponadto na jednym stanowisku zaobserwowano ekspansję nawłoci kanadyjskiej, a na dwóch trzciny pospolitej. Do pozytywnych oddziaływań zaliczono rębnie gniazdowe (Gązwa) oraz usunięcie nadmiaru podrostu drzew i krzewów (Kapice). Z kolei usunięcie praktycznie wszystkich drzew i krzewów uznane zostało za niekorzystne w przypadku stanowiska Wyżarne. Ponadto w przypadku dwóch stanowisk (Kapice i Łosiniany 2) zwrócono uwagę na negatywne skutki suszy. Inne oddziaływania wydają się mieć marginalne znaczenie, jak np. używanie środków ochrony roślin w sadzie sąsiadującym z powierzchnią (Ponik).

Przewidywane zagrożenia

Najczęściej wymieniane zagrożenia są takie same jak negatywne oddziaływania, a więc związane ze zmianami sukcesyjnymi. W przypadku dwóch stanowisk zwrócono ponadto uwagę na czynniki klimatyczne (Kobyła Biel, Łosiniany 2).

3. Stosowane i zalecane działania ochronne

Tylko na jednym stanowisku (Gązwa) podjęte zostały działania dedykowane ochronie strzępotka hero. Na fragmencie stanowiska, zgodnie z ustaleniami z miejscowym leśniczym, na szlaku zrywkowym (przez który przebiega transekt) usuwane są drzewa -

co stwarza warunki korzystne dla strzępotka hero. Gatunek nie był jednak tam obserwowany w 2025 r., więc działania te można uznać za niewystarczające. Z kolei na stanowisku Wyżarne, łąkę zamieszkiwaną przez gatunek oczyszczono z części podrostu, co ma zapewne związek z wykorzystywaniem jej jako terenu łowieckiego. Pierwsze efekty wydają się być negatywne – teren stał się zbyt otwarty i jednolity. Na stanowisku Kapice w Biebrzańskim Parku Narodowym w roku 2024 usunięto częściowo podrost drzew i krzewów, ale trudno w tym momencie ocenić efekt tego zabiegu. W dłuższej perspektywie będzie miał on zapewne wpływ pozytywny.

W przeszłości na części torfowiska, na terenie którego znajduje się stanowisko Kobyla Biel, prowadzono ochronę czynną (mającą na celu utrzymanie otwartego charakteru siedliska) w ramach projektu LIFE11 NAT/PL/423 „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodogłacjalnym krajobrazie Polski północnej”, ale efekt ten okazał się być krótkotrwały, i aktualnie zachodzi tam szybka sukcesja. Nie wiadomo, czy planowane są dalsze działania z zakresu ochrony czynnej w tym miejscu.

Na pozostałych stanowiskach nie stwierdzono specyficznych działań, których celem byłaby ochrona strzępotka hero, nawet w obszarach Natura 2000 (większość stanowisk zlokalizowanych jest w ich obrębie), ponieważ nie jest on gatunkiem „naturowym” i figuruje jedynie w załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej. Wymagając - z definicji - ścisłej ochrony, powinien być - zdaniem koordynatora krajowego - równorzędnym obiektem troski konserwatorskiej, tak jak gatunki z II załącznika wspomnianej dyrektywy.

Rekomendowane przez ekspertów zabiegi (9 z 13 stanowisk) w odniesieniu do siedlisk strzępotka hero powinny polegać na częściowym usuwaniu podrostu oraz ewentualnie również walce z roślinami ekspansywnymi, w tym inwazyjnymi (tylko wtedy wskazane jest koszenie), przy zachowaniu półotwartego charakteru siedliska.

Piśmiennictwo

1. Sielezniew M. 2012. Strzępotek hero *Coenonympha hero*. W: Makomaska-Juchiewicz M., Baran P. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, str. 274-289. Wersja ostatnio zmodyfikowana 7.06.2023 r.
https://siedliska.gios.gov.pl/images/pliki_pdf/publikacje/pojedyncze_metodyki_dla_gatunkow_zwierzat/Strzepotek_hero_metodyka_modyfikacja_07062023.pdf